

Otiorhynchus sulcatus (FABRICIUS, 1775) w Karpatach Polskich
oraz inne nowe dla fauny Gorców, Pienin Centralnych, Pienin
Spiskich i Magury Spiskiej gatunki ryjkowców (*Coleoptera*:
Curculionoidea)

Otiorhynchus sulcatus (FABRICIUS, 1775) in the Polish Carpathians mts. and
other weevil species (*Coleoptera: Curculionoidea*) new to the fauna of the Gorce,
Pieniny Centralne, Pieniny Spiskie and Magura Spiska Mts.

STANISŁAW KNUTELSKI, BOGUSŁAW PETRYSZAK

Zakład Zoologii Systematycznej i Zoogeografii UJ, ul. Romana Ingardena 6, 30-060 Kraków

ABSTRACT. *Otiorhynchus sulcatus* (F.) is recorded from the Polish Carpathians for the first time. Others 23 weevil species are new to the fauna of four Carpathian mountain ranges. At present the fauna of the Gorce Mts. includes 272 weevil species, Pieniny Centralne Mts. – 320, Pieniny Spiskie Mts. – 222, and Polish part of Magura Spiska Mts. – 190.

Wstęp

Informacje o ryjkowcach Gorców, Pienin Centralnych, Pienin Spiskich i polskiej części Magury Spiskiej zostały podane w szeregu publikacjach. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują prace PETRYSZAKA (1976, 1980), PETRYSZAKA i KNUTELSKIEGO (1987), KNUTELSKIEGO i in. (1992) oraz KNUTELSKIEGO i SKALSKIEGO (1993), które są kompleksowymi opracowaniami faunistycznymi *Curculionoidea* tych jednostek fizjograficznych.

Rezultatem prowadzonych ostatnio w tej części Karpat badań faunistyczno-ekologicznych było stwierdzenie na nowych stanowiskach szeregu gatunków rzadko spotykanych w Polsce, „nowych” dla Karpat bądź omawianych pasm (KNUTELSKI, 1991, 1993; KNUTELSKI i WITKOWSKI, 1993).

W niniejszej notatce podajemy informacje o 24 gatunkach ryjkowców, „nowych” dla fauny Gorców, Pienin Centralnych, Pienin Spiskich i Magury Spiskiej. Wśród nich *Otiorhynchus sulcatus* został zebrany po raz pierwszy w Karpatach Polskich.

Pełna znajomość fauny ryjkowców tych pasm górskich ma szczególne znaczenie, zwłaszcza w przededniu zakończenia budowy zbiorników wodnych Czorsztyn-Niedzica i Sromowce Wyżne.

Serdecznie dziękujemy Panom: T. SKALSKIEMU, W. SZYMCZAKOWSKIEMU i T. WOJASOWI za ofiarowanie niektórych ryjkowców oraz Panu B. STAŃCOWI za informacje dotyczące *S. gressorius* (F.).

Materiały dowodowe znajdują się w zbiorach autorów.

Przegląd gatunków

APIONIDAE

Omphalapion hookeri (KIRBY, 1808)

- Gorce, pasmo Lubania: Podbrzezie (UTM–DV74), 3 VI 1993, 1 ex. w zbiorowisku roślinności synantropijnej; Stare Maniowy (DV74), 26 VIII 1993, 1 ex. w zbiorowisku roślinności ruderalnej, leg. S. KNUTELSKI.

Gatunek ten podawany jest z szeregu krain geograficznych Polski (BURAKOWSKI i in., 1992). Poza podanymi w „Katalogu...” stanowiskami, wykazany był także z Bieszczad Niskich (PETRYSZAK i in., 1993), Beskidu Wyspowego (PETRYSZAK, 1993), Pienin Spiskich (KNUTELSKI i in., 1992) oraz Kotliny Sandomierskiej i Wyżyny Zachodniowołyńskiej (MAZUR, 1992).

Ceratapion carduorum (KIRBY, 1808)

- Gorce, pasmo Lubania: Podbrzezie (DV74), 27 IV 1992, 1 ex. w zrzebie zupełnym, leg. S. KNUTELSKI.
- Pieniny Centralne: Sromowce Niżne (DV75), 21 VII 1973, 1 ex. na „suchym” pastwisku, leg. B. PETRYSZAK.
- Magura Spiska: Półok Kacwin, przy granicy państwa (DV64), 780 m n.p.m., 19 X 1990, 1 samica z *Tripholium* sp. na pastwisku, leg. S. KNUTELSKI.

C. carduorum (KIRBY) został niedawno ponownie wyodrębniony jako osobny gatunek (ALONSO-ZARAZAGA, 1990). Prawdopodobnie dlatego w Polsce znany był dotychczas tylko z Bielinka nad Odrą i Bieszczad (BURAKOWSKI i in., 1992). Po przeprowadzeniu weryfikacji oznaczenia przedstawicieli rodzaju *Ceratapion* SCHILSKY, 1901 z Gorców, Pienin Centralnych, Pienin Spiskich i Magury Spiskiej, można stwierdzić, że wcześniej publikowane dane, z wyjątkiem jednego przypadku, dotyczą *C. gibbirostre* (GYLL.), a nie *C. carduorum* (KIRBY) (KNUTELSKI i in., 1992; KNUTELSKI i SKALSKI, 1993; PETRYSZAK, 1980; PETRYSZAK i KNUTELSKI, 1987).

Rozmieszczenie ogólne tego gatunku nie jest jeszcze w pełni poznane. Poza Polską, podawany był z Hiszpani, Francji, Wysp Brytyjskich i Grecji (ALONSO-ZARAZAGA, 1990; TEMPERE i PERICART, 1989). Jako jego roślinę żywicielską wymienia się *Centaurea scabiosa* L.

Squamapion cineraceum (WENCKER, 1864) (= *millum* BACH)

- Gorce, pasmo Lubania: Podbrzezie (DV47), 16 VII 1992, 1 ex. w zrębie zupełnym i 17 IX 1992, 1 samica czerp. w zbiorowisku roślinności synantropijnej, leg. S. KNUTELSKI.

Gatunek rzadko spotykany w Polsce (BURAKOWSKI i in., 1992). Ostatnio notowany także w Pieninach Spiskich (KNUTELSKI i in., 1992).

Kalcapion pallipes (KIRBY, 1808)

- Gorce, pasmo Lubania: Podbrzezie (DV74), 27 IV 1992, 2 exx. w zbiorowisku roślinności synantropijnej, leg. S. KNUTELSKI.

Oprócz wymienionych w „Katalogu...” (BURAKOWSKI i in., 1992) stanowisk, podawany również z Wyżyny Zachodniowołyńskiej (MAZUR, 1992) oraz Pienin Spiskich, Małych Pienin i Magury Spiskiej (KNUTELSKI i in., 1992).

Perapion sedi (GERMAR, 1818)

- Gorce, pasmo Lubania: Podbrzezie (DV74), 30 VI 1993, 1 ex. w zbiorowisku roślinności synantropijnej, leg. S. KNUTELSKI.

Gatunek „rzadki” w Polsce (BURAKOWSKI i in., 1992). Dodatkowo notowany także na Wyżynie Zachodniowołyńskiej i Roztoczu (MAZUR, 1992), oraz w Pieninach Spiskich (KNUTELSKI i in., 1992).

CURCULIONIDAE

Otiorhynchus rugifrons GYLLENHAL, 1813

- Pieniny Centralne: Wąwóz Sobczański (DV75), 8 IX 1989, 1 ex. wysiany z mchu, leg. T. SKAŁSKI, coll. B. PETRYSZAK.

O. rugifrons został niedawno odkryty w Polsce (KUŚKA, 1985). Stwierdzono go ostatnio również w Małych Pieninach (PETRYSZAK, 1993). Wskazuje to, że ryjkowiec ten utrzymuje się w południowej Polsce i pozwala przypuszczać, że może on występować także w innych rejonach kraju.

Zasięg tego borealno-górskiego gatunku obejmuje Islandię, Norwegię, Szwecję, Finlandię, Karelię w Rosji, Danię, Wielką Brytanię, Francję (prawie wszystkie rejony tego kraju z wyjątkiem Prowansji), Szwajcarię, Włochy (głównie obszary górskie i podgórskie), Austrię, Niemcy (Bawaria, Wirtembergia, południowa Nadrenia. Hara, Turynia), Węgry (okolice Obuda), Czechy (Bohemia, Morawy), Słowację (okolice Trenczyna, Żiliny i Małego Krywania) oraz Polskę (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, Małe Pieniny, Pieniny Centralne) (ABAZZI i OSELLA, 1992; DIECKMANN, 1980; HOFFMANN, 1950; FRIESER, 1981; KUŚKA, 1985; PETRYSZAK, 1993; SILFVERBERG, 1979).

O. rugifrons występuje również w Ameryce Północnej, gdzie prawdopodobnie został zawleczony.

BURAKOWSKI i in., (1993) wymieniają szereg roślin żywicielskich tego gatunku. Ryjkowiec ten był także obserwowany na *Crataegus* L. (ROUBAL, 1937–1941).

O. sulcatus (FABRICIUS, 1775)

- Gorce, pasmo Gorca: Ochotnica Górna- Małe Jaszczce (DV84), 820 m n.p.m., VII 1993, 1 ex. w ogrodzie, leg. B. PETRYSZAK.

Pierwsze stanowisko *O. sulcatus* w Karpatach Polskich wydaje się być efektem zawleczenia tego ryjkowca wraz z ziemią i roślinami ozdobnymi do ogrodu.

Ten polifagiczny chrząszcz o partenogenetycznym sposobie rozmnażania się znany jest w Polsce ze stosunkowo nielicznych stanowisk (BURAKOWSKI i in., 1993). W całej Europie jest on jednak pospolity, skąd zawleczony został w różne zakątki naszego globu (Ameryka Północna, Australia, Azory i Nowa Zelandia). Rozwój liczniejszych populacji tego chrząszcza, zwłaszcza na plantacjach truskawek, malin lub winogron może okazać się niebezpiecznym i spowodować duże straty ekonomiczne. Miało to między innymi miejsce we Francji (HOFFMANN, 1950).

Phyllobius urticae DE GEER, 1775

- Pieniny Spiskie: Niedzica (DV74), 1 ex. czerp. z runa „cieplej” części grądu na południowo-wschodnich stokach wzgórza zamkowego, leg. S. KNUTELSKI.

Tanymecus palliatus (FABRICIUS, 1787)

- Gorce, pasmo Lubania: Huba (DV74), 3 VI 1993, 1 ex. czerp. z roślinności zielnej „ciepłego” zbocza nad Dunajcem, leg. S. KNUTELSKI.

Donus comatus v. *carpathicus* (PETRI, 1901)

- Pieniny Centralne: Krościenko n/Dunajcem-Kras (DV75), 6 VII 1987, 1 ex. z runa liściastych zarośli krzewiastych nad Dunajcem; Trzy Korony (DV75), 930 m n.p.m., 8 VII 1987, 1 ex. z roślinności zielnej koło szlaku turystycznego, leg. S. KNUTELSKI.

Ten górski gatunek znany był dotychczas z Sudetów (SMRECZYŃSKI, 1968), jak również z Bieszczadów Wysokich, Beskidu Niskiego, Beskidu Sądeckiego, Gorców, Pienin Spiskich, Tatr, Beskidu Żywieckiego i Beskidu Śląskiego.

D. intermedius (BOHEMAN, 1842)

- Gorce, pasmo Lubania: Huba (DV74), 14 X 1993, 1 ex. wysiany ze ściółki spod roślinności zielnej i zarośli krzewiastych „ciepłego” zbocza nad Dunajcem, leg. S. KNUTELSKI.

Wykazany został z Gór Świętokrzyskich (KUŚKA, 1989), Sudetów, Karpat (Bieszczady Wysokie, Beskid Niski, Beskid Sądecki, Małe Pieniny, Pieniny Centralne, Pieniny Spiskie, Magura Spiska, Tatry Zachodnie, Beskid Żywiecki) oraz z Pirenejów, Alp i Półwyspu Bałkańskiego.

Plinthus sturmi GERMAR, 1824

- Gorce, pasmo Turbacza: Turbacz (DV83), 1250 m n.p.m., 28 VII 1993, 1 ex. w górnoreglowym borze świerkowym (*Piceetum tatricum subnormale*), leg. T. WOJAS.

Wcześniej stwierdzany w Bieszczadach Wysokich, Beskidzie Niskim, Pieninach Spiskich, Tatrach, Karkonoszach i na Przedgórzu Sudeckim. Zasiadła on także góry wschodniej części środkowej i południowo-wschodniej Europy.

Magdalis violacea (LINNAEUS, 1758)

- Gorce, pasmo Lubania: Podbrzezie (DV74), 3 VI 1993, 1 ex. w zrębie zupełnym, leg. S. KNUTELSKI.

Rhinoncus bruchoides (HERBST, 1784)

- Gorce, pasmo Lubania: Huba (DV74), 27 VII 1993, 1 ex. na „ciepłym” zboczu z roślinnością zielną i krzewiastą nad Dunajcem; Podbrzezie (DV74), 13 VII 1993, 2 exx. w zrębie zupełnym, leg. S. KNUTELSKI.

Ceutorhynchus pectoralis WEISE, 1895

- Pieniny Spiskie: Frydman (DV74), 29 IX 1993, 1 ex. w zaroślach wierzbwo-olchowych nad Białką, leg. S. KNUTELSKI.

W Polsce znany dotychczas z Niziny Mazowieckiej (CHOLEWICKA, 1981), Niziny i Wyżyny Śląskiej (KUŚKA, 1973), Wyżyny Krakowskiej (MAZUR, 1983), Beskidu Niskiego, Beskidu Sądeckiego, Gorców, Pienin Centralnych, Magury Spiskiej i Tatr.

C. alliariae H. BRISOUT, 1860

- Pieniny Spiskie: Niedzica (DV74), 28 IV 1993, 1 ex. czerp. w runie „chłodnej” części grądu na północno-zachodnich stokach wzgórza zamkowego, leg. S. KNUTELSKI.

Notowany z Pojezierza Poznańskiego (STACHOWIAK, 1986), Karkonoszy (STACHOWIAK, 1988), Równiny Wrocławskiej (KANIA, 1992), Gór Świętokrzyskich (KUŚKA, 1989), Beskidu Sądeckiego i Kotliny Sandomierskiej (KNUTELSKI i in., 1986). Zasięg *C. alliariae* obejmuje całą Europę.

Datonychus melanosticus (MARSHAM, 1802)

- Gorce, pasmo Lubania: Podbrzezie (DV74), 13 IX 1993, 1 ex. w zbiorowisku roślinności synantropijnej nad Dunajcem, leg. S. KNUTELSKI.

Mogulones geographicus (GOEZE, 1777)

- Pieniny Centralne: Czorsztyn (DV74), 12 IX 1957, 2 exx. u podnóża góry zamkowej, leg. SZYMCZAKOWSKI, coll. B. PIETRYSZAK.

Znany z Pobrzeża Kaszubskiego (BERCIO i FOLWACZNY, 1979), Puszczy Augustowskiej (WANAT, 1989), Niziny Mazowieckiej (CHOLEWICKA, 1981), Rezerwatu „Wasilczyki” i Rez. „Kozielec” na Pojezierzu Olsztyńskim oraz Gór Świętokrzyskich (GOTWALD, 1968), Niziny Śląskiej (GERHARDT, 1910), Wyżyny Lubelskiej (CMOLUCH, 1971), Wyżyny Krakowskiej (MAZUR, 1983) i Kotliny Sandomierskiej (CMOLUCH, 1986). W Karpatach Polskich wykazany wcześniej z Pogórza Przemyskiego (Cisowa i Sierakońce) ((TRELLA, 1934), za MAZUREM (1994)).

Microplontus triangulum (BOHEMAN, 1845)

- Pieniny Centralne: Czorsztyn (DV74), 24 VI 1992, 1 ex. na kserotermie górskim wzgórza zamkowego, leg. S. KNUTELSKI.

Dorytomus dejeani FAUST, 1882

- Magura Spiska: Kacwin-potok Kacwin (DV64), 19 X 1990, 7 exx. z przesiewki ze ściółki spod osiki (*Populus tremula* L.) i wierzby szerokolistnej z grupy *Salix caprea* L., leg. S. KNUTELSKI i T. SKALSKI.

Notaris aterrimus HAMPE, 1850

- Pieniny Centralne: Trzy Korony (DV75), 8 IX 1989, 1 ex. wysiany z mchu i rumoszu skalnego, leg. B. PETRYSZAK.

Dotychczas był notowany z Sudetów Zachodnich i Wschodnich (KANIA, 1992), Gór Świętokrzyskich (KUŚKA, 1989), Wyżyny Krakowskiej (MAZUR, 1983), Bieszczad, Beskidu Sądeckiego, Gorców, Pienin Spiskich, Magury Spiskiej i Beskidu Żywieckiego (KNUTELSKI i SKALSKI, 1993; PETRYSZAK, 1982; PETRYSZAK i KNUTELSKI, 1987).

Rhynchaenus lonicerae (HERBST, 1795)

- Gorce, pasmo Lubania: Huba (DV74), 28 IV 1993, 1 ex. czerp. na „ciepłym” zboczu z roślinnością zielną i krzewiastą nad Dunajcem, leg. S. KNUTELSKI.

Gymnetron linariae (PANZER, 1792)

- Gorce, pasmo Lubania: Ochotnica Dolna (DV85), 29 VI 1993, 1 ex. z *Linaria vulgaris* (L.) MILL. na kamieńcu nad potokiem, leg. B. PETRYSZAK.
- Pieniny Centralne: Wąwóz Sobczański (DV75), 20 VII 1994, 1 ex. z *L. vulgaris* nad potokiem, leg. B. PETRYSZAK.

Według SMRECZYŃSKIEGO (1976), gatunek ten występuje w całym kraju. W Karpatach znany dotychczas z Winnej Góry na Pogórzu Dynowskim (MAZUR, 1994).

Cionus longicollis montanus WINGELMÜLLER, 1914

- Gorce, pasmo Lubania: Huba (DV74), 17 VI 1992, 17 exx. i 30 VI 1993, 5 exx. czerpakiem z „ciepłego” zbocza z roślinnością zielną i krzewiastą nad Dunajcem, leg. S. KNUTELSKI.

Wcześniej wykazywany z Rezerwatów „Wasilczyki” i „Szumny Zdrój” (GOTWALD, 1968), Puszczy Augustowskiej (WANAT, 1989), Wyżyny Krakowskiej (MAZUR, 1983), Beskidu Sądeckiego, Pienin Centralnych, Pienin Spiskich i Magury Spiskiej (KNUTELSKI i SKALSKI, 1993).

Uwagi faunistyczne**Gorce.**

Sitona gressorius (F.) został podany przez STAŃCA i CMOLUCHA (1989) z Krościenka nad Dunajcem. BURAKOWSKI i in. (1993) zaliczyli ten gatunek do fauny Beskidu Zachodniego, a WANAT (1993) do Pienin. Faktycznie, gatunek ten został zebrany w Gorcach (pasmo Lubania) nad Krościenkiem n/Dunajcem, przy szlaku turystycznym Krościenko-Lubań, na *Tripholium* sp. obok drogi (informacja B. STAŃCA).

Ujmując łącznie dane wcześniej opublikowane (PETRYSZAK i KNUTELSKI, 1987; KNUTELSKI i WITKOWSKI, 1993) oraz wymienione powyżej 16 gatunków ryjkowców, „nowych” dla Gorców, fauna *Curculionoidea* tego pasma liczy obecnie 272 gatunki.

Pieniny Centralne.

BURAKOWSKI i in. (1993) cytując PETRYSZAKA (1982), wymieniają z Pienin: *Eusomus ovulum* GERM., *Cycloderes pilosum* (F.), *Tropiphorus micans* BOH. i *Mecaspis caesus* GYLL. (= *M. alternans* (HERBST)). Ryjkowców tych dotychczas jeszcze nie stwierdzono w Pieninach Centralnych, ani też w innych częściach Pienińskiego Pasa Skalicowego. Nieporozumienie wyniknęło z przeoczenia komentarza do tabeli 8 na str. 157, wyjaśniającego, że w rozważaniach dotyczących roli doliny Popradu i Dunajca w procesach migracyjnych, ze względu na bliskie sąsiedztwo Beskidu Sądeckiego i Pienin Centralnych – ryj-

kowce tych terenów potraktowano łącznie (PETRYSZAK, 1982). Gatunki te najbliższej Pienin wykazane zostały tylko w Beskidzie Sądeckim, a *Eusomus ovulum* i *Tropiphorus micans* – ostatnio także w Beskidzie Wyspowym (PETRYSZAK, 1993).

Otiorhynchus opulentus GERM. i *Sitona inops* GYLL. nigdy nie były zbierane w Pieninach Centralnych, a stwierdzono je tylko w Małych Pieninach (PETRYSZAK, 1981; PETRYSZAK i BILIŃSKI, 1978).

Otiorhynchus pinastris (HERBST) nie był także dotychczas łowiony w Pieninach Centralnych. Przez TENENBAUMA (1931) oraz KUŚKĘ (1985) podany ze „Szczawnicy w Pieninach”. KUNTZE i NOSKIEWICZ (1938) oraz PETRYSZAK (1980) zaliczyli tego ryjkowca do Pienin, a PETRYSZAK (1981, 1992) do Małych Pienin. Miejscowość Szczawnica położona jest na obszarze Beskidu Sądeckiego i częściowo Małych Pienin.

Informacje o *Lixus ascanii* (L.) w Pieninach Centralnych (PETRYSZAK, 1982) odnoszą się do *L. albomarginatus* BOH,

Uzupełniając dane publikowane (BURAKOWSKI i in., 1992, 1993; PETRYSZAK, 1976, 1980, 1982, 1987; PETRYSZAK i KACZMARCZYK, 1992) o 7 „nowych” gatunków ryjkowców, fauna *Curculionoidea* Pienin Centralnych wynosi obecnie 320 gatunków.

Pieniny Spiskie.

Łącznie z wymienionymi wcześniej przez KNUTELSKIEGO (1991, 1993), KNUTELSKIEGO i in. (1992), KNUTELSKIEGO i WITKOWSKIEGO (1993) oraz podanymi w tekście 3 „nowymi” gatunkami, fauna ryjkowców Pienin Spiskich liczy 222 gatunki.

Magura Spiska.

Po dodaniu do publikowanych danych (KNUTELSKI, 1991, 1993; KNUTELSKI i SKALSKI, 1993) 2 „nowych” gatunków, skład fauny *Curculionoidea* polskiej części Magury Spiskiej wynosi 190 gatunków.

PIŚMIENNICTWO

- ABBAZZI P., OSELLA G., 1992: Elenco sistematico-faunistico degli *Anthribidae*, *Rhinomaceridae*, *Attelabidae*, *Apionidae*, *Brentidae*, *Curculionidae* Italiani (*Insecta*, *Coleoptera*, *Curculionoidea*). I parte. Estratto da Redia, vol. LXXV, n. 2: 267–414.
- ALONSO-ZARAZAGA M. A., 1990: Revision of the subgenera *Ceratapion* s. str. and *Echinostroma* nov. of the genus *Ceratapion* SCHILSKY, 1901 (*Coleoptera*, *Apionidae*). *Fragm. Entomol.*, Roma, 22,2: 399–528.
- BERCIO H., FOLWACZNY B., 1979: Verzeichnis der Käfer Preussens. Parzeller & Co., Fulda. XXI + 369 ss.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1992: Chrzęszcze *Coleoptera*. Ryjkowce prócz ryjkowców *Curculionoidea* prócz *Curculionidae*. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 18: 1–324.

- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1993: Chrząszcze *Coleoptera*. Ryjkowce-*Curculionidae*, cz. 1 Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 19: 1–304.
- CHOLEWICKA K., 1981: Curculionids (*Coleoptera*, *Curculionidae*) of Warsaw and Mazovia. *Memorabilia Zool.*, 34: 235–260.
- CMOLUCH Z., 1971: Studien über Rüsselkäfer (*Coleoptera*, *Curculionidae*) xerothermer Pflanzensoziationen der Hochebene. *Acta Zool. cracov.*, 16: 29–216.
- CMOLUCH Z., 1986: Ryjkowce (*Curculionidae*, *Coleoptera*) roślinnych zespołów kserotermicznych i łąkowych Wymysłowa i Opoki Dużej (woj. tarnobrzeskie). *Ann. UMCS, C*, 38: 211–286.
- CMOLUCH Z., STANIEC B., 1989: Bermekungen über *Otiorhynchus repletus* BOH. und *Sitona gressorius* (F.) (*Coleoptera*, *Curculionidae*). *Ann. UMCS, C*, 41: 163–166.
- DIECKMANN L., 1980: Beiträge zur Insektenfauna der DDR: *Coleoptera-Curculionidae* (*Brachycerinae*, *Otiorhynchinae*, *Brachyderinae*). *Beitr. Ent.*, Berlin, 30, 1: 145–310.
- FRIESER R., 1981: *Otiorhynchinae*. W: H. FREUDE, K. W. HARDE, G. A. LOHSE: Die Käfer Mitteleuropas, 10. Goecke & Evers Verlag, Krefeld. ss. 184–239.
- GERHARDT J., 1910: Verzeichnis der Käfer Schlesiens preussischen und österreichischen Anteils, geordnet nach dem Catalogus Coleopterum Europeae, III. Aufl. Berlin (*Curculionidae*: ss. 339–395).
- GOTWALD A., 1968: Fauna ryjkowcowatych (*Curculionidae*, *Col.*) niektórych parków narodowych i rezerwatów. *Prace IBL.*, 363: 1–72.
- HOFFMAN A., 1950: *Coleopteres Curculionides*, I partie. *Faune de France*, 52. Paul Lechevalier, Paris.
- KANIA J., 1992: Stanowiska rzadkich gatunków ryjkowców (*Coleoptera*, *Curculionidae*) w Polsce. *Wiad. Entomol.* 11, 3: 187–188.
- KNUTELSKI S., 1991: Nowe stanowiska kilku rzadko spotykanych w Polsce ryjkowcowatych (*Coleoptera*, *Curculionidae*). *Wiad. Entomol.*, 10, 2: 85–88.
- KNUTELSKI S., 1993: Nowe stanowiska niektórych rzadko spotykanych w Polsce ryjkowcowatych (*Coleoptera*, *Curculionidae*). *Wiad. Entomol.*, 12, 1: 25–30.
- KNUTELSKI S., GRZĘDA E., MAZUR M., Nowe stanowiska kilkunastu rzadko spotykanych w Polsce ryjkowców (*Coleoptera*, *Curculionidae*). *Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool.*, 31: 157–168.
- KNUTELSKI S., SKALSKA E. i SKALSKI T., 1992: Ryjkowce (*Coleoptera: Curculionoidea*) Pienin Spiskich. *Ochr. Przyr.*, 50, cz. II: 109–123.
- KNUTELSKI S., WITKOWSKI Z., 1993: *Trachyphloeus spinimanus* GERMAR, 1824 w Karpatach Polskich oraz nowe dla fauny Gorców i Pienin Spiskich gatunki ryjkowców (*Coleoptera*, *Curculionoidea*). *Wiad. Entomol.*, 12, 1: 59–60.
- KNUTELSKI S., SKALSKI T., 1993: Fauna ryjkowców (*Coleoptera: Curculionoidea*) polskiej części Magury Spiskiej. *Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool.*, 181–208.
- KUNTZE R., NOSKIEWICZ J., 1938: Zarys zoogeografii polskiego Podola. *Pr. Nauk. TN Lwów*, II, 4, VII + 538 pp.
- KUŚKA A., 1973: Materiały do znajomości ryjkowców (*Coleoptera*, *Curculionidae*) Śląska. *Pol. Pismo Ent.*, 43: 717–727.

- KUŚKA A., 1985: *Otiorhynchus obsoletus* STIERL. i *O. rugifrons* (GYLL.) – nowe dla fauny Polski ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) i uwagi o innych gatunkach tego rodzaju. Pol. Pismo Ent., **55**: 601–604.
- KUŚKA A., 1989: Ryjkowce 9 (*Coleoptera: Allelabidae, Apionidae, Curculionidae*) Gór Świętokrzyskich. Fragm. Faun., **32**, 15: 319–355.
- MAZUR., 1983: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) południowej części Wyżyny Krakowskiej. Acta Zool. cracov., **15**: 491–542.
- MAZUR M., 1992: Badania faunistyczne ryjkowców (*Coleoptera: Rhinomaceridae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae*) województa zamojskiego. Studia Ośr. Dok. Fizjogr., **20**: 55–111.
- MAZUR M., Rozmieszczenie ryjkowców (*Coleoptera: Rhinomaceridae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae*) na Pogórzu Dynowskim i Przemyskim. Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., **40**: 35–76.
- PETRYSZAK B., 1976: Materailay do znajomości *Nemonychinae* (= *Rhinomaceridae*) i *Attelabidae* (*Coleoptera*) Pienin. Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., **22**: 87–94.
- PETRYSZAK B., 1980: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Pienin. Zesz. Nauk. UJ. Pr. Zool., **26**: 109–173.
- PETRYSZAK B., 1981: Uwagi o ryjkowcach Małych Pienin. Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., **27**: 159–175.
- PETRYSZAK B., 1982: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Beskidu Sądeckiego. Rozpr. Hab. UJ, **68**: 1–204.
- PETRYSZAK B., 1987: Badania ilościowe i jakościowe nad ryjkowcami (*Coleoptera, Curculionidae*) wybranych zespołów roślinnych Pienińskiego Parku Narodowego. Ochr. Przyr., **45**: 157–178.
- PETRYSZAK B., 1993: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Beskidu Wyspowego. Studia Ośr. Dok. Fizj., **21**: 281–303.
- PETRYSZAK B., BILIŃSKI S., 1978: Uwagi o nowych i rzadkich gatunkach ryjkowców (*Coleoptera, Curculionidae*) z Polski. Pol. Pismo Ent., **48**: 181–185.
- PETRYSZAK B., KNUTELSKI S., 1987: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Gorców. Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., **33**: 43–83.
- PETRYSZAK B., i KACZMARCZYK M., 1992: Comparative quantitative studies of weevil communities (*Curculionidae, Coleoptera*) in selected plant associations of the Pieniny National Park. Ochr. Przyr., **50**, cz. II: 95–108.
- PETRYSZAK B., WRÓBEL S., CZEKAJ A., SKALSKI T., 1993: Ryjkowce (*Coleoptera, Curculionidae*) Beskidu Niskiego. Zesz. Nauk. UJ, Pr. Zool., **38**: 29–59.
- ROUBAL J., 1937–1941: Katalog Coleopter (Brouku) Slovenska a Vychodnich Karpat, Vol. III. Slovensky Ustav Nakladatelstvi Orbis. Praha.
- SILFVERBERG H., 1979: Enumeratio Coleopterorum Fennoscandiae et Daniae. Helsinki.
- SMRECZYŃSKI S., 1968: Ryjkowce-*Curculionidae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa-Wrocław, XIX, **98c**: 1–106.
- SMRECZYŃSKI S., 1976: Ryjkowce-*Curculionidae*. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa, XIX, **98f**: 1–115.

- STACHOWIAK P., 1986: Nowe i rzadkie dla Polski gatunki ryjoszowatych, podryjkowatych i ryjkowcowatych (*Coleoptera*, *Rhinomaceridae*, *Attelabidae*, *Curculionidae*). Pol. Pismo Ent., **56**: 263–271.
- STACHOWIAK P., 1988: Ryjkowce *Attelabidae*, *Apionidae*, *Curculionidae* – Coleoptera Karkonoskiego Parku Narodowego. Park Nar. i Rez. Przyr., **8**, 2: 41–55.
- TEMPERE G. et PERICART J., 1989: Coleopteres *Curculionidae*, partie IV. Faune de France, **74**. Fed. Fran. des Soc. de Sc. Nat. Paris Cedex.
- TENENBAUM SZ., 1931: Nowe dla Polski gatunki i odmiany chrząszczy, oraz nowe stanowiska gatunków dawniej podawanych. V. Fragm. Faun., **1**, 12: 329–359.
- TRELLA T., 1934: Wykaz chrząszczy okolic Przemyśla – *Curculionidae*. Pol. Pismo Ent., **12**: 6–16.
- WANAT M., 1989: Uwagi o ryjkowcach (*Coleoptera*: *Apionidae*, *Curculionidae*) Puszczy Augustowskiej. Acta Univ. Wratisl., 1049, Pr. Zool., **21**: 11–19.
- WANAT M., 1993: Nowe stanowiska interesujących gatunków ryjkowcowatych (*Coleoptera*, *Curculionidae*) w Polsce. Wiad. Entomol., **12** 1: 31–36.